

Utbildningsinspektion i grundskolan Strömsnässkolan

UTBILDNINGINSPEKTIONENS SYFTE

Skolverkets utbildningsinspektion skall bidra till kvalitetsförbättring genom att bedöma hur verksamheterna arbetar i riktning mot de nationella målen för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, barn- och ungdomsutbildning och vuxenutbildning. En väsentlig del i inspektionen är att granska kvalitetsarbetet och förmågan att utveckla den egna verksamheten.

Inspektionens inriktning

Inspektionsutredningen har inriktats mot sju områden. De är särskilt väsentliga för att säkra att alla barn, elever och vuxenstuderande får den omsorg och utbildning som de har rätt till enligt nationella bestämmelser. De sju områdena, som granskats utifrån flera olika aspekter och frågeställningar, är:

1. Normer och värden
2. Kunskaper
3. Arbetsmiljö och delaktighet
4. Pedagogisk verksamhet och undervisning
5. Styrning, ledning och kvalitetsarbete
6. Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning
7. Resurser

I denna rapport behandlas i första hand förhållanden som avviker positivt eller negativt från vad som förväntas i fråga om utbildningskvaliteten enligt de nationella bestämmelserna. En helhetsbedömning och motiveringar till bedömningarna görs inom varje granskningsområde. Rapporten ger således inte en heltäckande beskrivning av all pågående utbildningsverksamhet inom enheten vid den aktuella tidpunkten.

Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån läroplaner och författningar i övrigt. Inspektörernas sakkunskap och erfarenheter liksom jämförelser med jämförbara verksamheter är också betydelsefulla vid bedömningarna och för slutsatserna med krav på åtgärder och förbättringar. Analyserna av den insamlade informationen syftar till att klargöra om de lokala lösningarna och systemen fungerar väl.

Beskrivning av skolan

Skolform	Antal elever/barn	Skolform	Antal elever/barn
Förskoleklass:	28	Skolbarnsomsorg:	80
Grundskola:	363	Obligatorisk särskola:	5

Utbildningen vid skolan omfattar förskoleklass, skolår 1–9 och särskola. I anslutning till skolan finns fritidshem.

Skolans elever och pedagogiska personal arbetar i två enheter organiserade enligt förskoleklass – skolår 5 och skolår 6 – skolår 9.

Skolan består av olika byggnader av varierande ålder – den äldsta är från 1922. Den är belägen i Strömsnäsbruk i kommunens norra del. Området utgörs i huvudsak av villabebyggelse. Skolan har till viss del slitna lokaler men åldern till trots har skolans lokaler på ett hyggligt sätt kunnat anpassas för bl.a. en modern IT-verksamhet. Fritidshemmet är trångt. Utemiljön är mycket god.

Genomförandet av inspektionen i Strömsnässkolan

Skolverket sände den 12 juni 2003 skriftlig information till kommunen om att verksamheten skulle inspekteras och om inspektionens syfte och genomförande. Inspektionsteamet med ansvar för Strömsnässkolan har bestått av undervisningsråden Mats Lundqvist och Ingela Jonasson. Besök i Strömsnässkolan inleddes den 17 september och avslutades den 19 september 2003.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna. Skolverket följer därefter upp eventuella krav på åtgärder som riktas till huvudmannen och vilka effekter i övrigt som utbildningsinspektionen leder till. Tidpunkter för uppföljningen framgår av Skolverkets beslut.

Underlag

Underlaget till denna rapport består av dels dokument från kommunen och Strömsnässkolan, dels den information som samlats in vid observationer, intervjuer och samtal under besöket. Rapporten grundar sig också på annan information om kommunen och skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem etc.

I Strömsnässkolan genomfördes formella intervjuer med skolledningen, skolsköterska och kurator, lärarrepresentanter, elevrepresentanter och föräldrarepresentanter. Lektioner besöktes. Under besöket fördes också samtal med vaktmästare.

Bedömning

Normer och värden

Enligt skollagen skall utbildningen för barn och ungdom främja deras utveckling till ansvarskännande människor och samhällsmedlemmar. I läroplanernas mål framhålls att barnen och eleverna skall utveckla förståelse och respekt för alla människors lika värde. Skolan skall sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet och lust att lära. I läroplanerna anges också att barn och elever skall kunna ta ett allt större ansvar för det egna arbetet och för miljön samt få ett reellt inflytande över utformningen av utbildningen. På samma värdegrund vilar verksamheten inom det offentliga skolväsendet för vuxna.

Inom detta granskningsområde behandlas resultaten av arbetet med skolans värdegrund och läroplanernas mål att sträva mot.

Vid inspektion i Strömsnässkolan uppger elever att de blir respektfullt bemötta av de flesta lärare. Stämningen beskriver de som ganska bra. Lärarna tycker att klimatet på skolan, både hos personal och elever, är gott och skolan har ”öppna dörrar”. Skolledningen benämner skolans kod på följande sätt: en öppen skola som aldrig har några stängda dörrar och vars personal tar väl hand om barnen.

De flesta elever är trevliga och snälla, säger lärarna vid intervjuer. Föräldrar uppger att det är lugnt och tryggt att ha barn på Strömsnässkolan. Regelbundna samtal kring normer och värden med eleverna och föräldrarna förekommer dock inte. Handlingsplan mot mobbning finns, däremot ingen handlingsprogram mot övrig kränkande behandling. På skolan finns en kompisgrupp med en elevrepresentant från varje klass vars uppgift är att uppmärksamma eventuella mobbingtendenser.

Strömsnässkolan har klassråd, elevråd och föräldraråd. Struktur för arbetet med elevinflytande i den vardagliga undervisningssituationen saknas. Skolan kommer att inom ramen för utvecklingsdialogen ta fram en handlingsplan för elevinflytande. Elever menar att möjligheten till inflytande i undervisningen varierar beroende på lärare. Lärare anser att det ibland är svårt med elevinflytande. Ofta möts lärare av att elever säger ”bestäm du, du vet bäst”.

I samverkan med Myndigheten för skolutveckling satsar skolan på att försöka öka elevernas motivation och lust att lära. Bl.a. har man infört en timmes idrott varje dag för skolår 9.

Sammanfattningsvis har Strömsnässkolan en verksamhet där eleverna i huvudsak känner sig trygga, till viss del arbetar i demokratiska former och har viss möjlighet till formellt inflytande. Elevernas möjlighet till inflytande över undervisningen är bristfällig vilket måste åtgärdas för att helt svara mot de allmänna mål och den värdegrund som gäller för utbildningen i det offentliga skolväsendet.

Kunskaper

Utbildningen skall ge kunskaper i vid mening, såväl fakta och förståelse som färdigheter och förmåga att exempelvis utvärdera sitt eget lärande och att arbeta självständigt. Målen för lärandet anges i de nationella läroplanerna och i kursplanerna.

Inom detta område granskas resultaten av det pedagogiska arbetet.

Strömsnässkolan har tagit fram en broschyr kring betyg som delas ut till elever och föräldrar. Här finns på ett föredömligt sätt inte bara innehållsmässiga kurskrav för de olika betygen angivna utan också definitioner av kunskapskvaliteter inom betygsnivåerna Godkänd, Väl godkänd och Mycket väl godkänd. Kvaliteter som definieras är bl.a. arbetssätt, samarbetsförmåga, reflektion och värderingar. Trots detta saknas på Strömsnässkolan en i praktiken samstämmig syn på betygskriterier och betygssättning. Vid intervjuer framkom att elevers utvärdering av sitt eget lärande endast förekommer sporadiskt och i vissa ämnen och därför bör skolan utveckla rutiner för regelbunden utvärdering.

Eleverna i de klasser som inspektionsteamet gjorde lektionsbesök i visade god förmåga att ta ansvar för sin planering och fullföljde sina arbetsuppgifter på ett målmedvetet sätt. I skolår 9 framgick det tydligt att eleverna använde skönlitteratur som ett naturligt inslag i undervisningen. Ett etiskt perspektiv fanns med i undervisningen inte bara i religionskunskap utan också i ämnen som biologi, svenska och engelska.

Resultaten från de nationella proven i skolår 5 läsåret 2002/2003:

Nationellt prov 2002/2003	Antal elever med G på nationella provet, tot. 36
Matematik skolår 5	25
Svenska skolår 5	25
Engelska skolår 5	31

Resultaten från de nationella proven i skolår 5 ligger lägre än förväntat resultat.

Nationellt prov /kurs 2002/2003	Antal elever med G el mer på nat. pro- vet, tot. 45	Antal elever med G el mer i slut- betyget, tot. 45
Matematik skolår 9	36	41
Svenska skolår 9	43	42
Engelska skolår 9	41	39

Av eleverna i skolår 9 var läsåret 2002/2003 87 procent behöriga att tas emot på ett nationellt program i gymnasieskola och 69 procent hade fullständiga betyg.

Sammanfattningsvis har eleverna i skolår 9 kunskaper som ligger i linje med läroplanens mål att sträva mot medan kunskapernas nivå i skolår 5 ligger lågt. Möjligheten att bedöma resultaten då det gäller läroplanens mål att uppnå är god.

Arbetsmiljö och delaktighet

Enligt skollagen skall verksamheten vara utformad i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Var och en som verkar där skall främja aktning för varje människas egenvärde, respekt för vår gemensamma miljö samt jämställdhet mellan könen. Särskilt skall den som verkar inom skolan aktivt motverka alla former av kränkande behandling. All personal skall samverka med föräldrar, barn, elever respektive de vuxenstuderande i arbetet med att forma en god miljö för utveckling och lärande.

Granskningen gäller hur man i verksamheten arbetar för en god miljö och för att förebygga kränkningar och ge möjlighet till delaktighet och samverkan.

I Strömsnässkolan finns en plan för att motverka mobbning. Program mot övrig kränkande behandling saknas. Enligt elever som inspektionsteamet intervjuat förekommer en del inslag av främlingsfientlighet och fördomar samt någon gång obehagliga tillmälen från elever. ”Man stänger av, bryr sig inte”, säger elever vid intervjuer. På skolan finns en kompisgrupp som bl.a. har till uppgift att aktivt stötta elev som tycks vara utanför. Observationer av elever görs t.ex. på skolgården och kontakt tas om det behövs med elev och föräldrar. Vid intervju med elevvårdspersonal framkom att skolan bör arbeta mer med denna problematik. Något regelbundet samarbete mellan elevvårdspersonalen och lärarna förekommer inte. Elevvårdskonferenser förekommer vid behov. Handlingsplan för elevinflytande saknas men är under arbete.

Sammanfattningsvis saknas på Strömsnässkolan en helhetssyn när det gäller elevvården, vilket inte är tillfredsställande. Skolans handlingsplan mot mobbning är begränsad så till vida att den ökar beredskapen för att kunna hantera mobbning men saknar vägledning i arbetet för att möta andra kränkningar som kan förekomma på en skola, till exempel sexuella trakasserier eller rasism.

Pedagogisk verksamhet och undervisning

Arbetet för att nå målen skall främst utformas av de lärande och personalen. I förskolan och skolan skall detta ske i samverkan med hemmen. De nationella läroplanerna, andra statliga bestämmelser och kursplanerna ger dock också vissa anvisningar för arbetet. Det finns riktlinjer för stöd, betygssättning och utvecklingssamtal, utbildning på arbetsplatser, en garanterad undervisningstid, etc. Målen i kursplanerna ger dessutom vägledning för arbetssätten genom att beskriva vilka kunskaper och färdigheter barnen, ungdomarna och de vuxna skall nå.

Granskningen riktas mot hur man arbetar för att närma sig målen och hur man anpassar arbetet till olika behov.

I Strömsnässkolan råder olika kunskapssyner. Intervjuer visar att en vanlig inställning bland elever är att ”lärare sköter undervisningen, andra sköter det

andra”. Rektorn har samma bild och menar att utvecklingen därför går långsamt. Till viss del kan detta enligt rektorn bero på den princip för tjänstefördelning som är gällande i hela Markaryds kommun.

I skolåren F-5 använder eleverna en s.k. planeringsbok, där de för varje vecka skriver vad de planerar att göra. Planeringsboken följs kontinuerligt upp av läraren och eleverna tar hem boken för att deras föräldrar ska kunna hålla sig ajour. I skolår 1 får eleverna göra val som läraren erbjuder. I skolåren 6–9 är arbetet mera styrt av läraren. Undervisningen sker skolårsvis. Eleverna i skolåren 7–9 är i ämnena svenska, matematik och engelska indelade i flera grupper på ett sätt som skall möta elevers individuella behov i dessa ämnen.

Varje måndag morgon finns tid för lärare att handleda elever. Denna handledning skall utgöra underlag för elevens val.

Arbetssätten varierar från lärare till lärare – en del lärare har nästan alltid kate-derundervisning och använder läroböcker medan andra är friare och har diskussioner och låter eleverna arbeta i grupper. Enligt eleverna får de inte särskilt mycket prov eller läxor. Klassen får välja om den vill ha skriftligt prov eller muntlig redovisning – alla elever i en och samma klass gör lika.

Elever som inte når målen erbjuds enligt den lokala arbetsplanen ett extra skolår. Ingen elev har hittills antagit erbjudandet. Elever i behov av stöd får detta, dock inte i den utsträckning som behövs, enligt rektorn. Vid intervju med elevrådet säger eleverna att alla som vill ha hjälp i skolan får det, men det kunde ha varit mer.

Fem elevassistenter finns, totalt 132 timmar per vecka, vilket enligt rektorn är otillräckligt. Resursen är på förhand fastställd och det saknas flexibilitet. För närvarande finns ingen tillgång till talpedagog, däremot finns en övergripande specialpedagog.

Resursen för specialpedagogik i skolåren F-1 utgörs av en halvtidstjänst och i skolåren 2–5 av en och en halv tjänst. Stöd för skolåren 6–9 finns i form av mindre grupper i svenska, engelska och matematik, av två klasser görs tre grupper i skolåren 7–9. Skolan har också ett rullande system i 8-veckorsperioder, där elever en lektionstimme per vecka kan välja mellan svenska, matematik och idrott. Skolan genomför test i skolår 4 och skolår 8 för att kartlägga elevernas behov av stöd i deras läs- och skrivutveckling. Den språkliga medvetenheten börjar man med redan i F-klass.

Utvecklingssamtal hålls med elever minst en gång per termin och samtalen dokumenteras. I skolåren 6–9 används digital portfolio, d.v.s. lärarna använder datorer som redskap när de fyller i omdömen för varje ämne. Detta blir sedan underlag för utvecklingssamtal. Både i skolår 4 och i skolår 5 görs muntlig eller skriftlig utvärdering varje vecka.

I F-klass har barnen kompassamtal varje fredag där bl.a. en s.k. tröstenapp delas ut till barnen. Biträdande rektorn beskriver att barnen vid dessa samtal reflekterar över veckan som gått och ibland händer det att något barn konstaterar att det nog inte gjort sig förtjänt av någon napp. Inspektionsteamet ställer sig skeptisk till detta förfaringssätt.

Någon större samverkan mellan de olika yrkeskategorierna förekommer inte. Det finns två arbetslag på skolan: skolåren F-5 respektive 6–9. Dessa samarbetar inte med varandra och inte heller med fritidshemmet. Fritidshemmet har i princip egen verksamhet, egen planering och utvärdering.

Strömsnässkolan har särskilt satsat på elevhälsoperspektivet och i de senare skolåren har eleverna idrott en timme varje dag tillsammans med idrottslärare.

Sammanfattningsvis framgår det inte tydligt hur man identifierar barn i behov av särskilt stöd eller vem som har åtgärdsansvaret vilket innebär att det finns en risk att de som är berättigade till stöd inte får det. Kommunens budgetstyrning och organisationsmodell försvårar helhetssyn på barn i behov av stöd. Det är otydligt vem som har ansvar för att elever får det stöd de behöver. Samverkan mellan olika personalgrupper saknas vilket bl.a. försvårar att man på skolan har en helhetssyn på eleverna.

Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Kommunerna har ett övergripande ansvar för barnomsorgen och skolan på lokal nivå. Kommunerna är också huvudmän för de flesta verksamheterna. Läroplanerna lägger tydliga ansvarsområden på rektor och personal för skolans inre arbete. Sammantaget har dessa skyldigheter att se till att rätten till utbildning tillgodoses. Fristående huvudmän har motsvarande ansvar även om de inte alltid omfattas av målen och riktlinjerna för det offentliga skolväsendet.

Frågor som tas upp vid inspektionen är exempelvis om verksamheten har en ledning enligt de nationella bestämmelserna, hur denna fungerar i praktiken och om det finns system för att säkra och förbättra kvaliteten i utbildningen.

I Strömsnässkolan finns en skolledning som består av en rektor, en biträdande rektor samt en arbetslagsledare. Rektorn är till 25 procent områdeschef för område Norr. Han har personalansvar för 38 personer. Strömsnässkolans lokala arbetsplan upprättades och reviderades år 2001. Skolan tar i sin lokala arbetsplan upp sex områden: värdegrunden, elever i behov av stöd, föräldrars och elevers inflytande och ansvar, elevernas resultat, kompetensutveckling och kompetensförsörjning, uppföljning – utvärdering.

Biträdande rektor har ledningsansvar för skolåren F-5 till 50 procent av sin heltidstjänst, övrig tid undervisar han. Han har personalansvar men inget budgetansvar.

Arbetslagsledaren har 25 procent av sin heltidstjänst för sina ledningsuppgifter i arbetslag skolåren 6–9. Hon har varken personal- eller budgetansvar. Personalkonferenser hålls 1,5 timme per vecka då främst elevvårdsfrågor tas upp. Elevvårdspersonalen sorterar under förvaltningschefen och är ibland med på personalkonferenserna.

Vid inspektionstillfället presenterades en kvalitetsredovisning som avsåg läsåret 2001–2002. Senare har skolan inkommit med en kvalitetsredovisning avseende läsåret 2002–2003. Denna är acceptabel och bygger bl.a. på en kommunövergripande enkät samt på muntliga utvärderingar från arbetslagskonferenser. Dock saknas systematik i utvärderingsarbetet.

Sammanfattningsvis har verksamheten i Strömsnässkolan en ledning enligt de nationella bestämmelserna som fungerar på ett tillfredsställande sätt i praktiken.

Tydligt system för att säkra och förbättra kvaliteten i skolan saknas och bör utvecklas.

Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning

Lika tillgång till utbildning, oberoende av kön, geografisk hemvist samt sociala och ekonomiska förhållanden, är en grundprincip för det offentliga skolväsendet. Inom en viss utbildning skall det också finnas möjligheter för eleverna att individuellt göra val av kurser eller ämnen.

Granskningen gäller om möjlighet till utbildning ges i den omfattning och med den valfrihet som anges i de statliga bestämmelserna. Även informationen om möjligheter till utbildning behandlas.

Inom Strömsnässkolans upptagningsområde fullgör alla elever sin skolplikt. De besökta verksamheterna är anpassade till elever med funktionshinder. Elevens val erbjuds enligt läroplanens intentioner. Inspektionsteamet konstaterar att frånvaroproblematiken i Strömsnässkolan är av ringa art.

Sammanfattningsvis erbjuder skolan utbildning i den omfattning som krävs.

Resurser

Huvudmannen och skolans ledning beslutar hur och med vilka resurser utbildningen skall genomföras för att de lärande skall nå de nationella målen för utbildningen. I skollagen finns dock bestämmelser om några viktiga förutsättningar för att säkra kvaliteten i utbildningen. Dessa avser främst krav på personalens kompetens, tillgång till ändamålsenliga lokaler, läromedel och annan utrustning som behövs för en tidsenlig utbildning. Även principerna för resursfördelningen aktualiseras vid inspektionen.

I Strömsnässkolan finns det i förskoleklass ca. 30 barn och 1,8 heltidstjänster, grundskolan skolåren 1–9 har 353 elever och 29,41 heltidstjänster, särskolan har 5 elever och 2 heltidstjänster, fritidshemmet ca 80 barn och 4,25 heltidstjänster samt fritidsgård med 1,5 heltidstjänster. Specialpedagogisk kompetens finns.

Trots att skolan till vissa delar har lokaler som är över 100 år, har man lyckats anpassa lokalerna på ett i huvudsak ändamålsenligt sätt. Skolan har bibliotek och grupprum. Flera utrymmen med tillgång till datorer och internet finns på skolan. Det finns god tillgång till arbetsmaterial och lokaler liksom till traditionella relativt moderna läromedel.

Personalens kompetensutveckling sker främst genom den utvecklingsdialog som för närvarande äger rum i samarbete med Skolverket. Som ett led i skolans kompetensutveckling delar lärarna med sig av egna kunskaper och erfarenheter och ansvarar för ett eget ämnesområde.

Sammanfattningsvis har Strömsnässkolan ändamålsenliga lokaler och tillgång till bra material, som är väl anpassat till behoven. Tillgången till resurser kompetensmässigt är tillfredsställande.

Sammanfattande bedömning

Inspektionsteamet finner att Strömsnässkolan har en verksamhet där eleverna i huvudsak känner sig trygga, till viss del arbetar i demokratiska former och har

möjlighet till visst formellt inflytande. Strömsnässkolan framstår som en skola med i huvudsak traditionell syn på undervisning som oftast är lärarledd. Verksamheten i Strömsnässkolan har en ledning enligt de nationella bestämmelserna som i praktiken fungerar tillfredsställande. Lokalerna är ändamålsenliga och på skolan finns god tillgång till bra material, som är väl anpassat till behoven.

Inspektionsteamet bedömer att det finns utrymme för att förbättra måluppfyllelsen genom att

- stärka den pedagogiska diskussionen, med syfte att skapa en bättre samsyn kring kunskap, mål, betygsriterier och helhetssyn på eleven,
- säkerställa rutiner för elevers utvärdering av sitt eget lärande,
- tydliggöra ansvarsfördelningen beträffande stödfunktioner,
- hitta möjlighet till samverkansformer för de olika kompetenserna inom verksamheten som kompletterar varandra för att nå de mål som anges i läroplanen,
- utveckla ett tydligt system för att säkra och förbättra kvaliteten i skolan.

Inspektionsteamet bedömer vidare

- att huvudmannen skall vidta åtgärder för att ta fram metoder och en handlingsplan för att öka elevinflytandet i undervisningen,
- att huvudmannen skall vidta åtgärder för att alla elever som enligt skolans bedömning behöver stöd får detta,
- att huvudmannen skall vidta åtgärder för att utarbeta handlingsprogram mot kränkande behandling.

Datum	Ort
2004-01-16	Lund

Ingela Jonasson
Mats Lundqvist